

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 338.486.2:330.341

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-2.25>

Білецька І.М.

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

УЗГОДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ
ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ СУЧАСНИМИ ТЕНДЕНЦІЯМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ

У статті розглянуто питання актуальності переходу підприємств туризму на інноваційний шлях їх функціонування та розвитку, ідентифіковано виклики функціонування та розвитку підприємств туризму України, пов'язані з розвитком процесів глобалізації. У зв'язку з необхідністю формування стратегії протидії глобальним викликам визначено етапи узгодження системи управління інноваційним розвитком туристичних підприємств із сучасними тенденціями глобалізації та функціонування світового туризму, зокрема діагностичний, апробаційний та постановочний. Охарактеризовано завдання організації системи управління інноваційним розвитком туристичних підприємств у межах їх стратегічної орієнтації на розроблення ефективних заходів стосовно мінімізації ризиків глобалізації світового туризму. Ідентифіковано тенденції інноваційної модернізації та активізації темпів поліпшення якості надаваних туристичних послуг із метою зміцнення конкурентних переваг підприємств як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Узгоджено аспекти підвищення рівня мобільності туристів у міжнародному вимірі та напрямів інноваційного розвитку підприємств туризму та диференційовано пріоритетні напрями узгодження управління інноваційним розвитком туристичних підприємств із процесами глобалізації світового туризму залежно від їхньої спеціалізації.

Ключові слова: підприємства туризму, інноваційні засади розвитку, світовий ринок туризму, глобалізація, управління, тенденція.

СОГЛАСОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ
ТУРИСТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ С СОВРЕМЕННЫМИ ТЕНДЕНЦИЯМИ
ГЛОБАЛИЗАЦИИ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ МИРОВОГО ТУРИЗМА

Билецкая И.М.

В статье рассмотрены вопросы актуальности перехода предприятий туризма на инновационный путь их функционирования и развития, а также идентифицированы вызовы функционирования и развития предприятий туризма Украины, связанные с развитием процессов глобализации. В связи с необходимостью формирования стратегии противодействия глобальным вызовам определены этапы согласования системы управления инновационным развитием туристических предприятий с современными тенденциями глобализации и функционирования мирового туризма, в частности диагностический, апробационный и постановочный. Охарактеризованы задачи организации системы управления инновационным развитием туристических предприятий в пределах их стратегической ориентации на разработку эффективных мер по минимизации рисков глобализации мирового туризма. Идентифицированы тенденции инновационной модернизации и активизации темпов улучшения качества предоставляемых туристических услуг с целью укрепления конкурентных преимуществ предприятий как на внутреннем, так и на внешнем рынках. Согласованы аспекты повышения уровня мобильности туристов в международном измерении направлений инновационного развития предприятий туризма и дифференцированы приоритетные направления согласования управления инновационным развитием туристических предприятий с процессами глобализации мирового туризма в зависимости от их специализации.

Ключевые слова: предприятия туризма, инновационные основы развития, мировой рынок туризма, глобализация, управление, тенденция.

APPROVAL OF INNOVATION DEVELOPMENT MANAGEMENT OF TOURIST ENTERPRISES WITH MODERN TRENDS OF GLOBALIZATION AND FUNCTIONING OF TRAVELING

Biletska Iryna

The article deals with the relevance of the transition of tourism enterprises to the innovative way of their functioning and development. Challenges of functioning and development of tourism enterprises of Ukraine related to the development of globalization processes have been identified. Key to such challenges is the need for innovative technical and technological modernization and automation of business processes of tourism enterprises; harmonization of domestic and foreign standards of quality of customer service in the process of providing tourist services; strengthening the competitive advantages of tourism enterprises in the domestic market and finding effective ways of entering the foreign market of tourism services; deepening the existing disparity between the pace of innovation activity of domestic and foreign tourism enterprises; strengthening the electronic component of customer service and accelerating the pace of IT implementation. The research uses the methods of strategic management (for development of strategy of innovative development of tourism enterprises) and systematic approach (in substantiation of elements and means of organizational-economic). The tasks of organizing a system for managing the innovative development of tourism enterprises within their strategic orientation to develop effective measures to minimize the risks of globalization of tourism are characterized. The tendencies of innovative modernization and activation of the rates of improvement of quality of tourist services rendered have been identified in order to strengthen the competitive advantages of enterprises both in the domestic and foreign markets. Aspects of increase of the level of tourist mobility in the international dimension and directions of innovative development of tourism enterprises were agreed. Priority directions of coordination of management of innovative development of tourist enterprises with the processes of globalization of world tourism depending on their specialization are differentiated, including for motels, hotels, private residences and sanatoriums.

Keywords: tourism enterprises, innovative principles of development, world tourism market, globalization.

Постановка проблеми. Масштабні процеси лібералізації економіки та розвитку науково-технічного прогресу цілеспрямовано впливають на параметри функціонування галузі світового туризму, що формалізуються у наростаючій глобалізації, посиленні конкурентної боротьби на ринку надання туристичних послуг, активізації комунікаційних відносин та обміну інформаційними даними між суб'єктами туристичної галузі, поглибленні спеціалізації підприємств туризму та сегментації світового туристичного ринку. Такі структурні зміни формують якісно новий рівень становлення процесів інноваційного розвитку туристичних підприємств, що трансформується в появі принципово відмінних від існуючих аналогів на ринку туристичних продуктів, поглибленні диференціації потреб і запитів потенційних клієнтів з урахуванням менталітету, національних і культурно-етнічних особливостей останніх, поліпшенні бізнес-процесів функціонування галузі світового туризму, активізації міжнародної вертикально-горизонтальної інтеграції туристичних підприємств. З огляду на це, об'єктивно зумовлюється доцільність розроблення дієвих організаційно-економічних заходів щодо узгодження параметрів системи управління інноваційним розвитком туристичних підприємств із сучасними тенденціями глобалізації та функціонування світового туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні умови та засади інноваційно-технологічної діяльності як підприємств туризму, так і вітчизняної туристичної галузі достатньо глибоко вивчено у працях таких учених, як: Т. Васильців, А. Шехлович [1], Ю. Мігущенко [2], І. Орлик [3], О. Власок [4], Р. Лупак [5], А. Голод [6], О. Мельниченко [7], А. Охрімченко [8], А. Димчук [9] та ін.

Разом із тим сьогодні характерні нові тенденції, чинники та умови функціонування і розвитку туристичних підприємств, зумовлені глобалізаційними процесами. Вони недостатньо вивчені та потребують нових підходів до опрацювання.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування методико-прикладних засад узгодження управління інноваційним розвитком туристичних підприємств із сучасними тенденціями глобалізації та функціонування світового туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наростаючі процеси глобалізації світового туризму посилюють стратегічну важливість і роль цієї галузі в аспекті ефективного розвитку національної економіки, диверсифікації ризиків її функціонування, створення нових робочих місць, підвищення рівня зайнятості населення, раціонального використання природно-ресурсного потенціалу держави та переходу на засади постіндустріального типу розвитку. Очевидно, що глобалізація світового туризму формує низку викликів для інноваційного розвитку вітчизняних туристичних підприємств, ключовими серед яких доцільно виділити: 1) потребу в інноваційній техніко-технологічній модернізації й автоматизації бізнес-процесів туристичних підприємств; 2) гармонізацію вітчизняних і зарубіжних стандартів якості обслуговування клієнтів у процесі надання туристичних послуг; 3) зміцнення конкурентних переваг підприємств туризму на внутрішньому ринку та пошук ефективних шляхів виходу на зовнішній ринок туристичних послуг; 4) поглиблення наявного диспаритету між темпами інноваційної активності вітчизняних і зарубіжних туристичних підприємств; 5) посилення електронного складника обслуговування клієнтів і активізація темпів упровадження інформаційних технологій у бізнес-процеси туристичних підприємств; 6) активізацію розбудови мережі об'єктів соціально-економічної та дорожньо-транспортної інфраструктури; 7) узгодження соціальних, культурних, релігійних та етнічних детермінант інноваційного розвитку підприємств туристичної галузі.

Налагодження ефективної системи управління інноваційним розвитком туристичних підприємств передбачає перехід на якісно нові засади господа-

рювання, ведення туристичного бізнесу та обслуговування клієнтів, що потребує не лише залучення додаткових джерел фінансування процесів реалізації інноваційних проєктів, удосконалення їх техніко-технологічної підтримки, а й зміни концептуальної парадигми управління інноваціями туристичних підприємств.

Процес узгодження управління інноваційним розвитком туристичних підприємств має бути структурованим і послідовним, що передбачає доцільність дотримання його в межах чітко визначеної етапності дій, яку представлено на рис. 1.

Організація системи управління інноваційним розвитком туристичних підприємств потребує дотримання стратегічної орієнтації на розроблення ефективних заходів стосовно мінімізації ризиків глобалізації світового туризму, що передбачає: 1) реалізацію превентивних механізмів подолання дестабілізуючого впливу трансформацій на процеси функціонування вітчизняних туристичних підприємств на засадах вироблення цілеспрямованої протидії загрозам внутрішнього та зовнішнього характеру; 2) мінімізацію ймовірності зриву реалізації спільних міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів туристичних підприємств шляхом запровадження практики страхування їхніх потенційних ризиків з урахуванням регіонально-галузевої специфіки останніх; 3) імплементацію комплексу заходів щодо забезпечення належного рівня економічної безпеки туристичних підприємств у розрізі її функціональних складників (фінансового, ринкового, кадрового, матеріально-технічного, екологічного, інформаційного, правового тощо); 4) формування та розвиток адаптивних властивостей підприємств туризму в процесі взаємодії з чинниками зовнішньоринкового середовища; 5) гармонізацію інституційного базису регулювання діяльності підприємств туристичної галузі в умовах глобалізації та лібералізації світового ринку надання туристичних послуг; 6) налагодження ефективної транснаціональної консультативної підтримки координації процесу інноваційного розвитку вітчизняних туристичних підприємств на засадах посилення участі останніх у міжнародних інноваційно-грантових проєктах, конференціях, виставках, симпозіумах тощо; 7) перехід до практики оперативного реагування підприємствами на випередження глобалізаційним викликом шляхом урахування параметрів прогностичних сценаріїв інноваційного розвитку галузі світового туризму.

Характерною тенденцією глобалізації світового туризму є системне поглиблення спеціалізації туристичного ринку, що зумовлюється регіональною специфікою, наявним природно-ресурсним потенціалом конкретної держави та наближеністю підприємства до потенційних споживачів туристичних послуг. У зв'язку із цим перед вітчизняними туристичними підприємствами постають виклики пошуку своєї унікальної ніші на ринку надання туристичних послуг, що, з одного боку, потребує мобілізації ресурсного забезпечення, а з іншого – орієнтації на ефективне використання

Рис. 1. Етапи узгодження системи управління інноваційним розвитком туристичних підприємств із сучасними тенденціями глобалізації та функціонування світового туризму

Джерело: авторська розробка

наявних конкурентних переваг на засадах реалізації системних інновацій. У цьому аспекті вдосконалення управління інноваційним розвитком туристичних підприємств в умовах глобалізації передбачає: 1) перегляд традиційних усталених підходів до аналізу та планування інноваційної діяльності підприємств на засадах моделювання зовнішньоекономічних ризиків ведення туристичної діяльності, ідентифікацію перспективних нішових сегментів туристичного ринку, визначення пріоритетних інноваційних туристичних продуктів, що наділені унікальними споживчими властивостями, поряд з аналогами основних конкурентів на туристичному ринку; 2) узгодження стратегічних, тактичних та оперативних цілей інноваційного розвитку туристичних підприємств шляхом визначення чітких джерел і механізмів їх досягнення, встановлення чітких строків реалізації коротко-, середньо- та довгострокових інноваційних проєктів, моделювання прогностичних параметрів потенційних зовнішньоекономічних загроз становлення процесів інноваційної модернізації підприємств туризму; 3) оптимізацію використання наявного ресурсного забезпечення на засадах мобілізації сильних конкурентних переваг туристичного підприємства, мінімізації слабких сторін останнього та усунення так званих «вузьких місць» бізнес-процесів з урахуванням наявної кон'юнктури світового туристичного ринку, сформованих традицій господарювання підприємства.

Очевидно, що тенденція стосовно підвищення рівня мобільності туристів потребує реструктуризації існуючих підходів до управління інноваційним

розвитком туристичних підприємств і передбачає реалізацію таких пріоритетних заходів: формування механізмів поліпшення транспортної доступності об'єктів, на яких безпосередньо надаються туристичні послуги, на засадах участі в інноваційних проєктах розбудови дорожньо-транспортної інфраструктури, диверсифікації видів транспортного сполучення туристичних підприємств, підвищення оперативності та комфортності перевезень туристів, поширення практики впровадження системного трансферту клієнтів на всіх етапах споживання туристичного продукту (у тому числі для потенційних іноземних туристів), налагодження співпраці з міжнародними транспортними компаніями в сегменті організації пасажирських перевезень іноземних туристів; управління розвитком адаптивних властивостей інноваційних бізнес-процесів туристичного підприємства шляхом забезпечення гнучкості останніх, приведення їх у відповідність до етнічних, культурних і релігійних особливостей іноземних туристів, диверсифікації спектра надання туристичних послуг з урахуванням специфіки національних інтересів потенційних клієнтів, одночасного збереження автентичності та гармонійного поєднання багатокультурних складових елементів у структурі туристичного продукту, що стратегічно орієнтований на задоволення потреб і вимог іноземного туриста.

Процеси глобалізації світового туризму супроводжуються невинними темпами впровадження досягнень науково-технічного прогресу, автоматизацією процесів обслуговування клієнтів, миттєвим поширенням інформаційних даних у міжнародному просторі світового туристичного бізнесу. У цьому контексті узгодження управління інноваційним розвитком туристичних підприємств із процесами глобалізації світового туризму потребує забезпечення стратегічної орієнтації на таке:

1) реалізацію інструментів обробки, аналізування та систематизації глобальних інформаційних даних світового туризму на засадах ідентифікації пріоритетної інформації інноваційного характеру, виявлення недостовірних інформаційних даних, імплементації механізмів комерціалізації інформації в умовах лібералізації світового туристичного ринку, автоматизації процесів зберігання та захисту інформаційних систем туристичного підприємства від несанкціонованого втручання, налагодження оперативного обміну даними між суб'єктами міжнародного туристичного бізнесу;

2) використання пріоритетних механізмів рекламування й популяризації інноваційних продуктів туристичного підприємства на міжнародному рівні шляхом використання ресурсних потужностей мережі Інтернет, посилення інтеграційних процесів підприємства щодо участі в міжнародних туристичних асоціаціях із метою підвищення рівня представленості його інноваційних продуктів на світовому туристичному ринку, диверсифікації інструментів і засобів рекламування інноваційних конкурентних переваг підприємства для пріоритетного сегмента цільової аудиторії потенційних споживачів туристичних послуг, організації системної роботи з наявною клієнтською базою підприємства на засадах

використання можливостей сучасних комп'ютерно-інформаційних технологій;

3) реалізацію механізмів електронної комерціалізації інноваційних продуктів туристичних підприємств на засадах підвищення рівня представленості послуг підприємства на популярних міжнародних туристичних сайтах, забезпечення можливостей здійснення безготівкових розрахунків за придбання туристичного продукту, поширення практики Інтернет-бронювання туристичної послуги, використання гнучких дисконтних знижок та акцій для постійних клієнтів, забезпечення можливості укладення договорів купівлі-продажу туристичного продукту у форматі електронного договору.

Очевидно, що набір пріоритетних напрямів узгодження управління інноваційним розвитком підприємств із глобалізацією та сучасними тенденціями функціонування світового туризму доцільно диференціювати залежно від їх спеціалізації.

Стратегічно важливим атрибутом управління інноваційним розвитком туристичних підприємств у контексті наростаючих глобалізаційних процесів є гарантування безпечних умов для відпочинку туристів, з огляду на актуалізацію міжнародних безпекових викликів, зумовлених проблемами незаконної міграції населення, зростанням кількості біженців у світовому масштабі, наявністю так званих «заморожених» військових конфліктів, посиленням ризиків виникнення терористичних атак.

Таким чином, реалізація запропонованих інструментів узгодження управління інноваційним розвитком туристичних підприємств в умовах глобалізації формує передумови для підвищення ефективності реалізації їхнього ресурсного потенціалу в контексті посилення конкурентної боротьби на світовому туристичному ринку.

Висновки з проведеного дослідження. Наростаючі виклики глобалізації світового туризму об'єктивно вимагають своєчасного розроблення адекватних механізмів та інструментів стосовно вдосконалення системи управління інноваційним розвитком туристичних підприємств, що передбачає забезпечення їхньої стратегічної спрямованості на реалізацію таких заходів, як: організація міжнародних маркетингових досліджень із метою визначення перспективних запитів іноземних туристів, узгодження вітчизняних і міжнародних стандартів ведення туристичної діяльності, імплементація норм і вимог міжнародних технічних регламентів стосовно реалізації інноваційних проєктів у туризмі, формування механізму моніторингу дотримання прийнятих міжнародних стандартів якості надаваних туристичних послуг, моделювання зовнішньоекономічних ризиків ведення туристичної діяльності, поширення практики застосування технології франчайзингу надання туристичних послуг, диверсифікація підходів до задоволення інтересів клієнтів з урахуванням їхніх культурних, етнічних і релігійних особливостей, налагодження ефективних комунікацій стосовно міжнародного обміну досвідом у сфері інноваційної діяльності, формування механізмів поліпшення транспортної доступності мережі об'єктів надання туристичних послуг, управління розвитком адаптивних властивостей інноваційних бізнес-процесів туристичного підприємства відповідно до глобалізаційних викликів.

Список використаних джерел:

1. Васильців Т.Г., Шехлович А.М., Васильців В.В. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. *Економічний дискурс*. 2017. № 4. С. 128–136.
2. Мігущенко Ю.В. Механізми розвитку туристичної галузі в умовах тимчасової окупації частини території України: регіональний аспект : аналітична записка. URL: http://lv.niss.gov.ua/public/File/1/AZ_Mihushchenko_2016.pdf
3. Орлик І.О., Васильців Т.Г., Рудик С.А. Механізми та засоби активізації інноваційного розвитку підприємств роздрібною торгівлі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 1. С. 102–109.
4. System transformations of the national economy: challenges and expectations : collective monograph / edited by O. Vlasniuk and other. Bydgoszcz, Poland : University of Economy Publishing House, 2016. Vol. 1. 357 p.
5. Лупак Р.Л. Оцінювання формування конкурентних переваг туристичних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3. С. 189–194.
6. Голод А. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія. Львів : ЛДУФК, 2017. 340 с.
7. Мельниченко О.А., Шведун В.О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні : монографія. Харків : НУЦЗУ, 2017. 153 с.
8. Охрімченко А.Г. Проблеми конкурентоспроможності туристичної галузі України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 5. С. 42–47.
9. Димчук А.В. Формування туристичної політики держави в умовах динамічних змін ринкового середовища. *Економіка та держава*. 2010. № 12. С. 44–45.

References:

1. Vasylytsiv T. G., Shehlovych A. M., Vasylytsiv V. V. (2017) Finansovo-ekonomichni instrument stymulivannia rozvytku IT-sphery Ukrainy [Financial and economic instruments of stimulation of development of IT-sphere of Ukraine]. *Economic discourse*, no. 4, pp. 128–136. (in Ukrainian)
2. Mihushchenko Yu. V. (2017) Mehanizmy rozvytku turystychnoi galuzi v umovah tymchasovoi okupaciyi terytoriyi Ukrainy: regionalnyi aspekt [Mechanisms of the development of the tourism industry in conditions of temporary occupation of part of the territory of Ukraine: the regional aspect]. Available at: http://lv.niss.gov.ua/public/File/1/AZ_Mihushchenko_2016.pdf (accessed 10 May 2019). (in Ukrainian)
3. Orlyk I. O., Vasylytsiv T. G., Rudyk S. A. (2016) Mehanizmy ta zasoby aktyvizaciyi innovaciyynogo rozvytku pidpryemstv rozdribnoyi torgivli [Mechanisms and means of intensification of the innovative development of enterprises of retail trade]. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, no. 1, pp. 102–109. (in Ukrainian)
4. Vlasniuk O. (2018). System transformations of the national economy: challenges and expectations, University of Economy Publishing House, Bydgoszcz, Poland. (in English)
5. Lupak R. L. (2016) Otsynuyvannia formuvannia konkurentnykh perevag turystychnykh pidpryemstv [Assessment of formation of competitive advantages of tourist enterprises]. *Bulletin of the Khmelnytsky National University*, vol. 3, pp. 189-194. (in Ukrainian)
6. Holod A. (2017) Bezpeka rehionalnykh turystychnykh system: teoriya, metodolohiya ta problemy harantuvannya [Security of Regional Tourist Systems: Theory, Methodology and Guarantee Problems]. Lviv: LDUFK. (in Ukrainian)
7. Melnychenko O. A., Shvedun V. O. (2017) Osoblyvosti rozvytku industriyi turyzmu v Ukraini [Features of the development of the tourism industry in Ukraine]. Kharkiv: NUTSZU. (in Ukrainian)
8. Okhrimenko A. H. (2011) Problemy konkurentospromozhnosti turystychnoyi galuzi Ukrainy [Problems of Competitiveness of the Tourist Industry of Ukraine]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 42–47. (in Ukrainian)
9. Dymchuk A. V. (2010) Formuvannia turystychnoyi polityky derzhavy v umovah dynamichnykh zmin rynkovogo seredovyshcha [Formation of the tourist policy of the state in conditions of dynamic changes in the market environment]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 12, pp. 44-45. (in Ukrainian)

E-mail: tgvas77@ukr.net